

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(5)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 612 sahifa,
27-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Формирование здоровьесберегающей образовательной среды в начальной школе в условиях инклюзии.....	10
<i>Тургунова Нилуфар Абдусаломовна</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tez va aniq hisoblash ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari.....	16
<i>Dehqonova Maxliyoxon Shuhratjon, Musinjonova Dildoraxon Mahmudjon</i>	
Научно-педагогический анализ методов математического моделирования: численные и аналитические подходы в обучении студентов.....	19
<i>Мусурмонова Маъмура Оман кизи, Жураева Феруза Бахтиёр кизи, Сарсенбаева Мархабо Шадибековна</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiy moslashuvini rivojlantirish texnologiyasi.....	26
<i>Turdimurodova Muazzam Muzaffarbek qizi</i>	
M. Tvenning "Tom Soyerning boshidan kechirganlari" romanida bolalar obrazining tasviri masalasi.....	29
<i>Sattarov Farrux Nuridinovich</i>	
Pedagogik dasturiy vositalar yordamida dars sifatini oshirish.....	35
<i>D. K. Ibadullayev</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning kasbga qiziqishlarini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati.....	41
<i>Isabekova Dilafruz Shermirzayevna</i>	
Молодёжь Узбекистана в системе политических процессов.....	46
<i>Юсупова Элеонора Фердинандовна</i>	
Математика o'qitishda zamonaviy yondashuvlar: vaziyatli tahlil va amaliy samaradorlik.....	51
<i>Matyagubova Nazira Hikmat qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini sun'iy intellekt texnologiyalari asosida rivojlantirishning metodik modeli.....	54
<i>Choriyev Olmosbek Baxriddin o'g'li</i>	
Fan va tilni integratsiyalashgan holda o'qitish (CLIL).....	60
<i>M. D. Boynazarova</i>	
Оптимизация показателей сердечного цикла у спортсменов при хроническом физическом перенапряжении посредством фармакологической поддержки.....	63
<i>Нормуратов Абдулла Саппарович</i>	
Chidamlilikka yo'naltirilgan sport turlarida uglevod va energiya almashinuvini farmakologik korreksiyasi....	67
<i>Normuratov Abdulla Sapparovich</i>	
O'quvchilarga dutor ijrochiligini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari.....	70
<i>Sa'dullayev Og'abek Abdurashid o'g'li, Nazirullayeva Nodira Akmal qizi</i>	
Bolalar musiqa va san'at maktablarida individual va jamoa mashg'ulotlarini tashkil etish mexanizmlari (cholg'u ijrochiligi misolida).....	74
<i>Omonova Charos Baxodir qizi</i>	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining o'quv-biluv faoliyatini motivatsiyalashda interfaol metodlardan foydalanish.....	79
<i>Saidova Zulfizar Norbobo qizi</i>	
O'qituvchining kognitiv egizagi (Digital Twin): sun'iy intellekt yordamida individual pedagogik uslubni modellashtirish.....	83
<i>Kuchkarova Feruza Qambaraliyevna</i>	
Abdusamad Boboxo'jayev rahbarligida tarix va arxeologiya institutining rivoji: 1964-yilgi arxiv hujjati misolida.....	91
<i>Abdullayev Botir Jabbor o'g'li</i>	
Maktab o'quvchilarining musiqiy idrokni shakllantirishning ijtimoiy va didaktik zarurati.....	93
<i>Abdumannan Maxammatov</i>	
"Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kalokagatiyani rivojlantirishning KAMOL modeli asosidagi pedagogik texnologiyasi".....	97
<i>Abdurahmonova Dilorom Jovliyevna</i>	
Morphological Structure and Word Formation of Ecotourism Terminology: A Cross-Linguistic Analysis With Reference to the Uzbek Language.....	104
<i>Absamatova Charos</i>	

Fizika fanini o'tqitishda masalalar yechishning ilmiy-metodik ahamiyati	107
Akmal Mustafoyev Isaqulovich, Munajat Mustafoyeva Oltibekovna	
Kasbiy yo'naltirilgan ingliz tili darslarida metakognitiv strategiyalar asosida akademik nutqni rivojlantirish..	111
Allamuratov G'ofur Ashurovich	
Maktabgacha ta'limda bolalarning mayda qo'l motorikasini rivojlantirish metodikasi	116
Amanova Albina Dexqon qizi	
Psychological Approaches in Teaching English in Preschool Education and their Effectiveness	120
Berdikulova Zamira Albertovna	
The Role of Family, Education, and Community Systems in Shaping Individual Psychological Well-Being .	124
Dilbar Abdullayeva Ubaydullayevna, Iroda Panjiyeva Khayitovna	
Nomoddiy madaniy merosning talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli shaxs sifatida tarbiyalashdagi ahamiyati	127
Erboyev Suxrob Abdusalomovich	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida inson resurslarini boshqarishda muvozanatlashgan ko'rsatkichlar tizimidan foydalanishning nazariy asoslari	131
Gulmira Jumanova	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini o'stirishda badiiy adabiyotning dolzarbligi	135
Hasanova X. Z.	
Gospital ta'lim sharoitida ona tili fanini o'qitishda raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi	139
Hikmatov Bobobek Saydulloyevich	
ASB bo'lgan bolalarda sensor buzilishlarning kognitiv va ijtimoiy rivojlanishga ta'siri	142
Isaxanova Oybachin Abduraxim qizi	
Maktabgacha ta'limda kommunikativ faoliyat samaradorligining pedagogik mexanizmlari	146
Maxmutazimova Yulduz Raxmatovna	
David haykali ko'z bo'lagining qalamtasvirini bajarish usullari	149
Mo'minov Baxtiyor Karamatovich	
Ta'limda fanlararo integratsiyadan foydalanishning pedagogik va psixologik asoslari	154
Oblakulova Nodira Abduvali qizi	
Ellipslarni tasviriy san'at va muhandislik grafikasida yasash metodikasi	160
Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich	
Kommunikativ strategiyaning yuzaga kelish omillari	170
Normaxmatova Feruza Ruziboyevna	
Umumta'lim maktab musiqa madaniyati darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish muammo va yechimlari	174
O'rishboyeva Xumora O'rol qizi	
Maktabda jismoniy tarbiya darslarida futbol elementlaridan foydalanib 10-11 yoshli bolalarda tezkor-kuch qobiliyatlarini rivojlantirish uslubiyati	177
Qurbonbayeva Maftuna G'ayrat qizi	
Maktabda darsdan tashqari futbol to'garaklarida o'quvchilarning tezkor-kuch qobiliyatlarini takomillashtirish	182
Ro'ziboyeva Fotima Qudrat qizi	
Matn ustida ishlash samaradorligini baholash mezonlari	187
Sadarova Nilufar	
Neyroestetik stimulning yosh dinamikasidagi roli: kognitiv emotsional sferani qayta tashkil etish mexanizmlari	193
Salaxidinova Xolida Xaliljonovna	
Kasbiy ta'limda o'quvchilarning psixologik va axloqiy sifatleri	198
Salomov Abdurasul Axmadovich	
Funksiyaning hosilasi yordamida o'sish va kamayish oraliqlarini aniqlash metodikasi	201
Sherzad Eshjanovich Bekchanov, Shohida Sadullaevna Ziyadullaeva, Abdusalom A. Xudoyberdiev	
Bo'lajak tarbiyachilarning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishda psixologik treninglarning nazariy va amaliy asoslari	205
Sojida Safarova Saxadin qizi	
Destruktiv xulq-atvor psixologik va pedagogik qarovsizlik oqibati sifatida	207
Umirzoqova Shodiya Lutfullo qizi	
Maktabgacha ta'limda bolalar bilan innovatsion texnologiyalar yordamida ekologik omillarni singdirish	210
Xoldorova Mashxura G'ulomovna	

Роль антиоксидантной системы в повышении работоспособности спортсменов	214
Нурбаев Бахтиёр Ширинович	
Shaxs irodaviy sohasini rivojlantirishning psixologik determinantlari.....	217
To'ychiyeva Shoyista Jumabayevna	
Ta'lim jarayonida va talabalarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ahamiyati	223
X. Xalilova, N. Niyazova	
Optimization of Periodontal Disease Treatment Tactics in Patients With Chronic Hepatitis C After Achieving a Sustained Virological Response	227
Makhmudova Ugiloy Bakhtiyorovna	
Pathogenetic and Clinical Rationale for the Prevention and Management of Periodontal Diseases in Workers Within Dust-Hazardous Environments	230
Turumova Marjona Bakhodirovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarining boshqaruv faoliyati va kasbiy madaniyati	233
Imamova Nilufar Zabiyyulla qizi, Soloyeva Rayhonoy Ravshanbek qizi	
Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida integratsiyalashgan ijodiy muhitni tashkil etishning ilmiy-metodologik asoslari	236
Sultanov Xaytboy Eraliyevich	
Ma'naviy-ma'rifiy faoliyat orqali o'smirlarda huquqbuzarlik profilaktikasining pedagogik asoslari	241
Umarov Qobiljon	
Maktab o'quvchilari orasida kiberbulling profilaktikasi yo'llari	245
Jannazarova Juldizxan Aliyar qizi	
Kimyo ta'limi jarayonida kreativ yondashuv asosida kompetensiyaviy yondashuvni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	250
Allaberdiev Zebinisobegim Ismoiljon qizi	
Universality in Phraseological Units in English, Dutch and Uzbek	253
Khaydarova Guzalkhon	
Texnologik ta'limda axborot texnologiyalaridan foydalanishning o'quv samaradorligiga ta'siri: universitet darajasida istiqbollar	256
Musurmonova Ma'mura Oman qizi, Berdiyeva Gulnoza Rizoqulovna	
Chet el va mahalliy tajribalarda muhandislik musobaqalari samaradorligi	261
N. Nomozova, A. Muxamadiyev	
Autizm spektri buzilishlarining klinik-pedagogik xususiyatlari va ularni korreksiyalashning ilmiy asoslari.....	267
Polatova P. M., Polvonova Kishchan Ravshanovna	
Tenglamalar ildizlarini aniqlashda vatarlar usuli va python dasturiy modeli	272
Rizayeva Bahoroy Jahongir qizi	
Algebra fanini o'rganishda talabani xatolarini tahlil qilish va ularni bartaraf etish usullari	277
Zaxiriddinova Shahlo Zahiriddin qizi, Norboyeva E'zoza O'tabek qizi, Oqbutayeva Sumbula Normuhammad qizi	
Интегрированный подход как основа развития русской связной речи иноязычных студентов неязыковых специальностей	280
Бозорова Хулкар Одинакуловна	
Оптимизация трудовых отношений в системе общего среднего образования на основе HR-менеджмента: эмпирический анализ.....	284
Турикова Лазокат Машрабовна	
Pedagoglarning huquqiy maqomi hamda global kompetensiyalar bilan bog'liq muammo va yechimlar	296
Javohir Baxtiyorovich Shukurov	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida og'zaki nutqni rivojlantirishning kommunikativ yondashuv asoslari	305
Holikulova Feruza Xasanovna	
Talabalarda internet va ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishning agressiv xulq-atvorga ta'siri	309
Tosheva Sayyora Raxmonqulovna	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirishning nazariy asoslari	314
Nurmatova Iroda Toxtasinovna, Qutlimuratova Dilnoza Oybek qizi	
O'quv materiallarini didaktik prinsiplar asosida bayon qilishning nazariy-amaliy asoslari	318
Turdiyeva Navruza Sheraliyevna	
Raqamli va globallashtirilgan muhitda maktabgacha yoshdagi bolalarda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni rivojlantirish	323
Avazova Xidoyat Zafar qizi	

Boshlang'ich sinf o'qish darslarida badiiy asar tahlil qilish kompetensiyasini shakllantirish orqali o'quvchilar nutqini boyitish ("Bog'bon va nihol" rivoyati misolida).....	327
Nurmurodova Nigora Abdusattorovna, Abduxalilova Mohinur To'raqul qizi	
Qoraqalpog'iston cho'l yaylovlarining holatiga katta qumsichqonlar ta'sirini baholash.....	331
Adilbayeva Genjexan	
O'zbekiston zaminida uyg'onish - renessans hodisasining yuz berishi: shakllanishi, musulmon va insoniyat dunyosi taraqqiyotidagi o'rni	335
Choriyev Mirjalol Baxtiyor o'g'li	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining ekologik kompetentligini badiiy-loyihaviy faoliyat orqali rivojlantirish metodikasi	340
Istamov Zavqiddin Sa'dulloevich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida fonetik kompetensiyani rivojlantirish orqali orfografik va orfoepik bilimlarni shakllantirish	344
Mamasidikova Naima Toxirjon qizi	
Talabalarining mustaqil o'qish va o'rganish kompetensiyalarini rivojlantirishning metakognitiv aspektlari.....	348
Mirsobitova Parvina Bahodir qizi	
Sun'iy intellekt vositasida talabalarining axloqiy-estetik madaniyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari ..	351
Muminov Zokir Sharop o'g'li	
Ta'lim muhitining o'quvchilarning emotsional holatiga ta'siri.....	354
Nurmatov Nurhayot Nurziyat o'g'li, Otaqurbonbova Nigina Rustam qizi	
STEAM yondashuvi asosida o'simliklar fiziologiyasi fanida o'quv mazmunini didaktik qayta tashkil etish xususiyatlari	358
Xoliqulova Gulchehra Alimardon qizi	
Особенности развития эмоционального интеллекта у детей дошкольного возраста.....	363
Мирзаева Наргиза	
Inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik asoslari.....	367
Abdanbekova Nilufar Rixsiyevna	
O'qituvchining pedagogik mahoratini takomillashtirish va uni rivojlantirish omillari	370
Ismailova Shaira Ferdausovna	
Maktab o'quvchilarida o'zini o'zi tarbiyalashni shakllantirishning pedagogik asoslari (8–9-sinflar asosida)..	373
Norxo'jayeva Lobar Nuriddin qizi	
Inkluziv ta'limda pedagoglarning mahorati va pedagogik innovatsiyalar	378
Raxmonova Gullola Shavkatovna	
The Impact of Collaborative Writing Activities on EFL University Students' Essay Writing Skills: A Classroom-Based Study.....	382
Shovkieva Munisa Shonazar kizi	
ChatGPT va generativ AI vositalarining o'quv jarayonidagi didaktik imkoniyatlari.....	386
Sotivoldiyev Shohruhmirzo Abdumalik o'g'li	
O'qituvchi shaxsining pedagogik etikasi va kasbiy madaniyati.....	390
Sultonova Nargiza Nigmatovna	
Raqamli transformatsiya sharoitida talabalarining media savodxonligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari.....	393
Zaxiriddinova Shaxlo, Nurova Manzura, Murodova Fayoz	
Talabalar matematik tafakkurini rivojlantirishda analizdan masalalar yechish strategiyalari	397
Zaxiriddinova Shaxlo, Tufliyeva Roziya, Ismatullayev Javohir	
Роль социальной компетентности в процессе интенсивного когнитивного развития	402
З. Ф. Азизова	
Роль научного знания в повышении качества образования	406
Сагатова Диёра Абдулазиз кизи	
Методы использование информационных технологий в научном исследовании качества образования в ВУЗе	409
Уразова Марина Батыровна, Туленова Карима Жандаровна, Генжебаева Кундуз Саламат кизи	
Академический стресс и формирование механизма "самообвинения" у студентов.....	412
Хошимова Дилорам Анваровна, Немаджанова Наргиза	
OTM, mahalla va oilalarda barqaror ma'naviy-axloqiy muhitni takomillashtirish tizimi	416
Karshiyev Jaxongir Abdurayimovich, Abdilaxatov Zafar Abdigapirovich	
O'smirlar deviant xulq-atvori shakllanishida ijtimoiy tarmoqlarga qaramlik bosh omil sifatida.....	421
Oliberdiyeva Buoysha Baxromjon qizi, Tohirova Go'zaloy Davronbek qizi	

Oliy ta'limda tasviriy va amaliy san'at integratsiyasining zamonaviy pedagogik metodlari (Buxoro amaliy san'ati misolida).....	426
Abdullayev Suxrob Sayfullayevich	
STEAM texnologiyalari va uning qo'llanilishi	431
Atenov Jandarbek Dayrabay o'g'li	
Deviant xulq shakllanishining biopsixologik faktorlari	435
Ro'ziqulova Sevinch Ubaydullo qizi, Tohirova Go'zal Davronbek qizi	
Эмоциональная устойчивость как психологический фактор развития профессиональной компетентности будущих педагогов	438
Рафиев Фарход Акилович	
Pedagog kadrlarni innovatsion faoliyatga tayyorlashni boshqarish tizimini takomillashtirishning metod va mexanizmlari.....	441
Aziboyev Shuhrat Olimovich	
Bola nutqi buzilishlarining psixologik sabablari.....	445
Xadicha Kamalova, Ziyodullo Elov	
O'quvchilarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish orqali tanqidiy fikrlash va mustaqil o'qish ko'nikmalarini shakllantirish	449
Xolmatova Sabohat Ilhomovna	
O'qish savodxonligi darslarida xalqaro baholash tadqiqoti topshiriqlaridan foydalanish	453
Boychayeva Sharifa Saidkulovna	
Формирование иноязычной коммуникативной компетенции с помощью задания "диктоглосс"	458
Касымов Феруза Суннатовна	
Ta'lim paradigmalarining evolyutsiyasi va zamonaviy tendensiyalari	463
Abdug'aniyeva Shaxzoda Shuxrat qizi	
O'qish savodxonligi darslarida badiiy va ilmiy-ommabop matnlardan foydalanishning didaktik imkoniyatlari	467
Ostonova Madina Furqat qizi	
Milliy cholg'u sozlar va ularning o'ziga xos xususiyatlari	471
Raimjonov Sunnatulla O'ktamovich	
Forsayt pedagogikasi asosida talabalarining kreativ va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning amaliy jihatlari	475
Dushaboyeva Dinara Bahrom qizi	
Sun'iy intellekt yordamida individual o'qish yo'nalishini yaratish	479
Irgasheva Madina Irgashovna	
Ahmad al-Farg'oniyning hayot yo'li va ilm-fanga qo'shgan hissasi	484
Temirov Nabijon Solievich, Mo'sajonova Gulxumor Abduhalim qizi	
Data-Driven yondashuv asosida o'quvchilarning jismoniy rivojlanishini monitoring qilish va prognozlash modeli	487
Valiyev Jasurbek Saydullo o'g'li	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini inklyuziv ta'lim berishga tayyorlash mexanizmlari	491
Axmedova Orzigul Tulqinovna	
Mustaqil ish – ta'lim sifatini oshirish mezonidir	498
Erkayev Elmirza Temirovich	
Kasbiy tayyorgarlik jarayonida talabalarda kreativlikni rivojlantirishning psixologik shartlari.....	503
Qobulov O'mirbek Azamat o'g'li	
Kiberbullin onlyn tahdid va uning o'smir xulq-atvoriga ta'siri	509
Saloxiddinova Xumora Mamamrayim qizi, Tohirova Go'zaloy Davronbek qizi	
Yosh voleybolchi qizlarning muvozanat saqlash qobiliyatini oshirish	514
Saparboyeva Muhayyo Farhod qizi	
Talabalarda kasbiy kreativ kompetensiyalarini shakllantirishni psixologik pedagogik jihatlari	517
Tohirova Go'zaloy Davronbek qizi, Sharipova Feruza Xo'jamurod qizi	
O'quv bilish faolligi tushunchasining pedagogik-psixologik mohiyati.....	520
Sattarova Gulinoza Salim qizi	
Voleybol sport turini o'rgatish va uning mohiyati.....	523
Turg'unov Baxtiyor O'rolovich	
Malakali sportchilarni texnik tayyorgarligiga zamonaviy texnologiyalardan foydalanish yo'llari	526
Eryigitov Dilshod Xolboyevich	
Digitalization as a Driver of Inclusive Education: Enhancing Accessibility, Equity, and Learning Outcomes	529
Muhabbat Nazaraliyevna Toshmurodova	

Digital Transformation of HRM in Higher Education: Evidence from Uzbekistan	534
D. Umirova	
Bo'lajak logopedlarni og'ir nutq nuqsonli bolalar bilan ishlashga tayyorlashning integrativ metodikasi	538
Achilova Sevara Djasirkulovna	
Refleksiv o'qitish texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari.....	542
Uzoqboyev Xojiakbar Qobuljon o'g'li	
Dasturlashtirilgan ta'lim vositalari asosida bo'lajak muhandislarning mustaqil ta'limini tashkil etish metodikasi.....	546
Sharipova Nodira Ilxom qizi	
Digital Platforms and Tools Used in Engineering Education (Solid Edge, Solidworks, Fusion 360, ETC.) ...	552
Umirov Ilkhom Iskandar ugli	
Kognitiv og'ishlar va fanatizm: nazariy tahlil va talabalar o'rtasida empirik tadqiqot	556
Shohruh Shodiboyev	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kognitiv-pragmatik kompetensiyalarini rivojlantirish bosqichlari...	562
To'rabekova Aziza Mirzabek qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ta'lim olish kompetensiyalarining psixologik asoslari	566
Qamchibekova Roziyaxon Xasanboy qizi	
Boshlang'ich tayyorgarlik guruhida umumiy va maxsus jismoniy tayyorgarlik nisbatining ilmiy asoslari.....	572
Eshpulatov Jamshid Nuraliyevich	
Talabalarda stress va motivatsiya o'rtasidagi munosabat.....	577
Saidakbarova Nigora Abduraxim qizi	
Talabalarni ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlash mazmunining nazariy-metodologik asoslari	583
Amonov Mirjon Namozovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kognitiv rivojlanish bosqichlari	587
Raxmonova Shaxrizoda Laziz qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida so'z boyligini oshirishning pedagogik-psixologik muammolari yuzasidan mulohazalar	590
Shaxnoza Allaberganova	
Umumta'lim maktablarida biologiya darslarida innovatsion o'qitish metodlaridan foydalanish tadqiqotining tahlili.....	594
Mamadaliyeva Barnoxon Ibragimovna	
Haykaltaroshlik fanining shakllari va metodlari	598
Qodirov Bobirjon Botirjonovich	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining shaxsiy-kasbiy kompetentligini rivojlantirish omillari.....	603
Dusmetova Maksuda Matnazarovna	
Onalik munosabatlari buzilishining psixologik omillari	608
Kasimova Xulkar Atabayevna	

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINF O'QITUVCHILARINING SHAXSIY-KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI

Dusmetova Maksuda Matnazarovna

UrDPI Boshlangich talim fakulteti,
Boshlangich talim nazariyasi kafedrasida katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-shaxsiy rivojlanishida shaxslilik xususiyatlarining tutgan o'rni ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Pedagogik faoliyat samaradorligini ta'minlovchi empatiya, emotsional barqarorlik, kommunikativlik, pedagogik yo'nalganlik, kasbiy motivatsiya va refleksiya kabi sifatning mazmun-mohiyati yoritilgan. Shuningdek, pedagogik oliy ta'lim tizimida bo'lajak o'qituvchilarning shaxsiy-kasbiy kompetentligini shakllantirish, ularning ma'naviy-axloqiy qadriyatlarini rivojlantirish hamda o'z-o'zini rivojlantirish ehtiyojlarini qo'llab-quvvatlash masalalari ochib berilgan.

Kalit so'zlar: bo'lajak o'qituvchi, boshlang'ich ta'lim, shaxslilik xususiyatlari, kasbiy kompetentlik, pedagogik yo'nalganlik, empatiya, emotsional barqarorlik, refleksiya, pedagogik faoliyat, kasbiy rivojlanish, pedagog imiji, ma'naviy qadriyatlar, o'z-o'zini rivojlantirish.

Abstract: This article scientifically and theoretically analyzes the role of personality traits in the professional and personal development of future primary school teachers. The study highlights the essence and significance of such qualities as empathy, emotional stability, communicative competence, pedagogical orientation, professional motivation, and reflection, which ensure the effectiveness of pedagogical activity. In addition, the article reveals the issues of developing personal and professional competence of future teachers within the system of higher pedagogical education, fostering their spiritual and moral values, and supporting their need for self-development.

Key words: future teacher, primary education, personality traits, professional competence, pedagogical orientation, empathy, emotional stability, reflection, pedagogical activity, professional development, teacher image, moral values, self-development.

Аннотация: В данной статье с научно-теоретической точки зрения проанализирована роль личностных качеств в профессионально-личностном развитии будущих учителей начальных классов. Раскрыта сущность и значение таких качеств, как эмпатия, эмоциональная устойчивость, коммуникативность, педагогическая направленность, профессиональная мотивация и рефлексия, обеспечивающих эффективность педагогической деятельности. Также рассмотрены вопросы формирования профессионально-личностной компетентности будущих педагогов в системе высшего педагогического образования, развития их духовно-нравственных ценностей и поддержки потребности в саморазвитии.

Ключевые слова: будущий учитель, начальное образование, личностные качества, профессиональная компетентность, педагогическая направленность, эмпатия, эмоциональная устойчивость, рефлексия, педагогическая деятельность, профессиональное развитие, имидж педагога, нравственные ценности, саморазвитие.

KIRISH

Ta'lim tizimini modernizatsiya qilishda zamonaviy talablarning o'zgarishi mutaxassislar uchun kasbga tayyorgarlikning muhim samarali usullari va texnologiyalarini joriy etish hamda bo'lg'usi mutaxassi faoliyatining metodologik asoslarini qayta baholash masalalari bugungi kunda to'liq hal etilmagan muammolardan bo'lib qolmoqda. Talabalarni bo'lg'usi kasbni o'zlashtirish davomida ulani samarali kasbiy faoliyatga undaydigan kasbiy ong va o'z-o'zini anglash xususiyati rivojlangin bo'lishi muhim ahamiyatga ega.

Kasbiy motivatsiya ehtiyojlari va kasbiy qadriyatlar hamda munosabatlarning shakllanishi shaxsning kasbiy o'z-o'zini belgilash jarayonida amalga oshib, bu uning hayotiy faol pozitsiyasini rivojlantirishga yordam beradi.

Aynan boshlang'ich ta'lim pedagoglarini tayyorlash ta'lim yo'nalishlarida o'z-o'zini anglash va belgilash jarayoni shakllanishi muhim kasbiy zarurat bo'lib, bu shaxsni rivojlanishida kasbiy, shaxsiy, ijtimoiy jihatdan, hayotiy, qadriyat va boshqa xususiyatlarning birlashuvida kasbiy dunyoqarash vujudga keladi. Bu esa talabani hali o'quv faoliyati jarayonidayoq kasbiy faoliyatga kirishuvini ta'minlab beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Boshlang'ich sinf o'qituvchisini kasbiy tayyorlashga zamonaviy ta'lim rivojlanish bosqichida kuchaytirilgan e'tibor qaratilishi umumiy boshlang'ich ta'limning ikkinchi avlod yangi ta'lim standartlarining ommaviy maktab amaliyotiga joriy etilishi bilan bog'liqdir.

Rivojlanish pedagogikasi g'oyalari A.G. Asmolov, L.S. Vygotskiy, L.V. Zankov, A.N. Leontev, D.B. Elkonin, V.V. Davydov, L.G. Peterson, V.I. Slobodchikova boshqalar tadqiqotlarida boshlang'ich umumiy ta'lim bosqichida ta'lim mazmuni va uni tashkil etish shakllarining yangilanishida o'z ifodasini topgan^{[2], [14]}.

Fikrimizcha, o'quvchilarning umumiy madaniyatini shakllantirish, ma'naviy-axloqiy, ijtimoiy, shaxsiy va intellektual rivojlanishini ta'minlash, o'quvchining ijtimoiy muvaffaqiyatini, ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisi faoliyati bilan bog'liqdir. Ularning shaxsiy sifatleri markazida o'zini anglash va o'zini qabul qilish, hayotdagi maqsad, shaxsiy o'sish, hayotni boshqarish va ijobiy ijtimoiy munosabatlar yotadi. Masalan, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisidagi mas'uliyat, moslashuvchanlik, tashabbuskorlik, empatiya, halollik kabilar bu yo'nalishlarning har birini mustahkamlab boradi.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisi shaxsiy sifatleri kuchli tomonlar sifatida qadrlanib, o'quvchining his-tuyg'ularini anglash, ta'lim-tarbiya natijalarini yurakdan qabul qilish, shaxsiy va kasbiy o'sishga xizmat qiladi. Bu sifatlar bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisiga faqat kasbiy muvaffaqiyat emas, balki ichki qoniqish, motivatsiya, ruhiy barqarorlikni beradi.

Tadqiqotchi olimlar pedagogik kasblarga xos bo'lgan, ularning o'ziga xosligini aks ettiruvchi kasbiy jihatdan muhim sifatleri, kasbga nisbatan emotsional-qadriyatli munosabatni, o'qituvchi, o'qituvchi-professor, ustalarning shaxsiy yo'nalganligini ajratib ko'rsatadilar; shuningdek, pedagogik faoliyatga shaxsiy tayyorgarlikning mohiyatini insonning bazaviy qadriyatlari majmuasida ko'radilar, bu esa tarbiyachining kasbiy-shaxsiy sifatlerida - intellektual, emotsional, axloqiy-etik qadriyatlardagi namoyon bo'ladi.

Nazarimizda, boshlang'ich ta'lim bosqichi bola shaxsining asosiy ijtimoiy va axloqiy qiyofasi shakllanadigan davr bo'lib, boshlang'ich sinf o'qituvchisi nafaqat bilim beruvchi, balki bolalar ongiga chuqur ta'sir ko'rsatadigan tarbiyachi sifatida ham tavsiflanadi. U pedagogik faoliyatga shaxsiy tayyorgarlik darajasi orqali o'zining ichki qadriyatlarini namoyon etadi va aqliy tayyorgarlik asosida didaktik yondashuvlarni puxta o'zlashtiradi, har bir bolaning individual xususiyatlariga mos keladigan metodlarni tanlash qobiliyatiga ega bo'lishi muhimdir.

Keltirilgan konsepsiyalar tajribali pedagog shaxsining ideal obrazini ochib beradi. Pedagog shaxsiga xos sifatlar ro'yxati 5 tadan 50 tagacha farq qiladi. O'tgan asr tadqiqotlarida pedagog shaxsi ideallashtirilgan. Unda shakllangan o'qituvchiga xos sifatlar tasvirlangan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

XXI asr konsepsiyalarida tadqiqotchilar pedagogik kasbga shaxsiy tayyorgarlikning yetarli emasligi, tarbiyalilik darajasining pastligi muammosini ko'taradilar; pedagogika yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar nafaqat kasbiy, balki shaxsiy sifatleri ham rivojlantirish zarurligini ko'rsatadilar^[5]; boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy muhim sifatleri rivoji bilan uning professionallashuvi jarayonidagi obyektiv omillar va shakllangan stereotiplar o'rtasidagi bog'liqlikni ochib beradilar; kasbiy-shaxsiy sifatlerining talabalarning ijtimoiy faolligiga ta'sirini o'rganadilar^[6].

Fikrimizcha, boshlang'ich sinf o'qituvchisi faoliyatida kasbiy va shaxsiy sifatlar shakllanishida emotsional barqarorlik, empatiya, bolalarning ruhiy holatini sezish va unga moslashish juda muhim hisoblanadi. O'qituvchi bolaning har bir holatini yuragi bilan his qilishi, bolaning ichki dunyosiga yo'l topa olishi muhimdir. Shunday ekan, emotsional sezgirlik tarbiyachining shaxsiy qadriyatlari negizida yotishini aytish mumkin. Chunki, bolalar o'qituvchining har bir harakatidan, so'zidan, munosabatidan o'rnida olishadi va boshlang'ich sinf o'qituvchisi halollik, mehr, to'g'rilik, adolat kabi axloqiy qadriyatlarga tayanishi muhim.

Demak, pedagogik faoliyatga shaxsiy tayyorgarlikni insonning bazaviy qadriyatlari bilan bog'laydigan bo'lsak, boshlang'ich sinf o'qituvchisi faoliyatida nihoyatda ahamiyatlidir. Bo'lajak o'qituvchining kasbiy shaxsiy tayyorgarligi uning ichki qadriyatlari bilan bevosita bog'liq, deyishga asos yaratadi.

Bo'lajak pedagoglarni tayyorlash masalalariga bag'ishlangan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, pedagogik yo'nalishdagi talabalarda kasb tanlashdan qoniqish darajasi ko'pincha pasayishi, shaxsning psixologik tuzilmasida o'zgarishlar yuz bergani, ta'lim uchun muhim bo'lgan sifatlar o'zgargani aytiladi. Ta'lim-kasbiy va kasbiy faoliyat uchun ahamiyatga ega bo'lgan o'zgarmas va o'zgaruvchan shaxsiy sifatlar ajratib ko'rsatiladi^[4];

O'quv jarayonida talabalar shaxsining ularning rivojlanishidagi asosiy omil sifatidagi roli ta'kidlanadi. Shunday ekan, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisi faoliyatiga shaxsiy sifatlerining ahamiyati bo'lib, kasbiy faoliyat uchun katta ahamiyatga ega. Shaxsiy va kasbiy sifatlar o'qituvchilik kasbida muhim rol o'ynaganligini ushbu sifatleri uning shakllanishi, rivojlanishi va barqarorligi jihatidan farqlash ham mumkin.

Aytish mumkinki, bo'lajak o'qituvchilarda muhim kasbiy-shaxsiy sifatlerining yo'qligi ularning muvaffaqiyatli professionallashuviga, zarur mehnat harakatlarining shakllanishiga salbiy ta'sir qilishi mumkin.

Umumkasbiy kompetensiyalar (UKK 1-9) ko'rsatkichlari guruhida aniqlanishicha, talaba ushbu kompetensiyalarni egallashi uchun quyidagilarga qodir bo'lishi kerak:

- kasbiy etikaga oid me'yorlarni qo'llashga;
- asosiy milliy qadriyatlarga tayanib, talabalarda ma'naviy-axloqiy tarbiyani amalga oshirishga, ya'ni fuqarolik pozitsiyasi, bag'rikenglik, ko'p madaniyatli muhitda muomala ko'nikmalari, zamonaviy jamiyatda yashash va mehnat qilish qobiliyati, umumiy madaniyatni shakllantirishga.

Shuningdek, talabalarining xulqi va faoliyatini boshqarish tizimini shakllantirishga qodir bo'lishi kerak. Tahlil shuni ko'rsatadiki, professional kompetensiyalar va ularning erishish ko'rsatkichlariga qo'yilgan talablar orasida shaxsiy sifatlar juda qisqacha ifodalangan.

Bir tomondan, bu ijobiy holatdir, chunki bu yondashuv kelajakdagi pedagoglarni tayyorlash uchun mehnat faoliyatini yagona standart asosida uyg'unlashtiradi. Boshqa tomondan esa, o'qituvchining ideal psixologik portreti modeli mavjud emasligi pedagogika oliygohlari talabalari uchun tarbiya dasturini ishlab chiqishda qiyinchilik tug'diradi.

Pedagogik faoliyat mazmunini belgilovchi hujjatlarda talabalarining ushbu faoliyatga shaxsiy tayyorgarligi, ya'ni "pedagog shaxsining bolalar shaxsiy rivojlanishiga omil sifatida ta'siri" hisobga olinmasdan qolishi aytiladi. Demak, shaxsiy sifatlar insonning shaxsiyatida barqaror tarzda mavjud bo'lib, uzoq vaqt davomida o'zgarishsizligi, yoki, kam o'zgarishi mumkin.

Ular o'qituvchilik kasbiga bo'lgan moslikni belgilab, kasbiy yo'l tanlashda asosiy rol o'ynaydi. Masalan, mas'uliyatlilik xissi bolalar bilan ishlashda har bir so'z va harakat uchun javobgarlik his qilishni bildirsa, mehroqibatlilik, empatiya o'quvchining holatini tushunish va unga nisbatan samimiy yondashishni bildiradi.

Bu sifatlar ta'lim olish jarayonida rivojlanib, ularni shakllantirish ko'pincha uzoq muddatli tarbiya, shaxsiy tajriba va ichki motivatsiyaga bog'liqdir.

Boshlang'ich maktabda yangi o'qitish va tarbiyalash strategiyalarini joriy etish, bizningcha, faqatgina dars shaklini o'zgartirish yoki yangi pedagogik vositalar va darsliklardan foydalanishdan ko'ra ko'proq narsani talab qiladi.

Boshlang'ich ta'limni modernizatsiya qilish muammosi bevosita o'qituvchining shaxsiy va kasbiy rivojlanish salohiyatiga, ya'ni u ta'limiy-ijtimoiy muhitda shaxsni rivojlantiruvchi o'zaro ta'sirning ishtirokchisi va tashkilotchisi sifatidagi roli bilan chambarchas bog'liqdir. Hozirgi vaqtda bo'lajak pedagogning shaxsiy-kasbiy rivojlanishi masalasiga bo'lgan ilmiy qiziqish ortib bormoqda. Bu borada quyidagi yo'nalishlarda izlanishlar olib borilmoqda:

- talaba shaxsini pedagogik jarayon subyektini sifatida shakllantirish shart-sharoitlari o'rganilmoqda (N.M. Borytko, Ye.V. Bondarevskaya, N.K. Sergeyev, V.V. Serikov va boshqalar);
- yosh davrida kasbiy identifikatsiya shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar tahlil qilinmoqda (V.I. Isayev, V.I. Slobodchikov, T.V. Chernikova va boshqalar);
- talabaning o'quv-kasbiy faoliyat uslubini shakllantirish masalasi, bu esa uning shaxsiy-kasbiy rivojlanishining muhim omili sifatida, dolzarb mavzu bo'lib qolmoqda.

N.K. Sergeevning ishlarida ta'kidlanishicha, pedagogik oliy ta'lim muassasasi har bir talabada shaxsiy va ijodiy salohiyatni rivojlantirishga yo'naltirilgan, ammo "oliy ta'lim muassasasida ilmiy-uslubiy faoliyat qay darajada yaxshi yo'lga qo'yilgan bo'lmasin, agar talabaning sifatli individual ishlash tizimi mavjud bo'lmasa, bu faoliyat o'z samarasini bermaydi", deya ta'kidlangan. Nazarimizda, bo'lajak o'qituvchi o'zining kuchli tomonlarini anglab, ularni ongli ravishda rivojlantirishi, nafaqat professional, balki barqaror shaxs sifatida shakllanishi muhimdir.

Ye.V. Bondarevskayaning tadqiqotlarida talabalarining real hayotiy, ma'naviy-axloqiy va kasbiy muammolari ta'lim mazmuniga kiritilishi zarurligi alohida ta'kidlanadi^[13]. Aytish mumkinki, pedagog zamonaviy ta'lim tizimi o'quvchining faqat bilim darajasini oshirish bilan cheklanmasdan, balki uning ichki dunyosi, ruhiy holati, hayotga tayyorlanish ehtiyojlari bilan uzviy bog'lashi lozimdir. Talabalar ko'p hollarda o'qishda olgan bilimlarini hayotda qanday qo'llashni bilmayligi, darsliklar va o'quv materiallaridagi real hayotiy holatlar, masalalar, kasbiy vaziyatlar orqali aks ettirishi mumkin. Bu talabaning o'rganayotgan mavzuga shaxsiy ahamiyat berishini oshirib, shaxs tarbiyasida ma'naviy qadriyatlar muhim rol o'ynaydi.

N.V. Kuzmina o'qituvchi shaxsining kasbiy-pedagogik yo'nalganligi tarkibiga quyidagi komponentlarni kiritadi:

- bolalarga, kasbga, ularning insoniy fazilatlarini shakllantirish bilan bog'liq ijodiy tarbiyaviy faoliyatga nisbatan qiziqish va muhabbat;
- o'qituvchilik mehnatidagi qiyinchiliklar va muammolarni anglash;

- pedagogik faoliyatga ehtiyoj;
- tanlagan kasb talablari bilan mos keladigan o'z imkoniyatlari va qobiliyatlarini anglash;
- doimiy o'zini takomillashtirish ehtiyoji va pedagogik mahorat asoslarini allaqachon oliygoh davrida egalashga intilish ^[12].

Demak, bo'lajk o'qituvchining yo'nalganligi motivatsiyaning chuqur shakli bo'lib, shaxsning ichki energiyasini harakatga keltirib, ijodiy faollikni ta'minlashga xizmat qiladi. Kasbga chin dildan yo'nala olgan o'qituvchi o'zini cheklamasdan o'quvchilarning hayotiy yo'lini o'ylashi, ta'limdagi innovatsiyalarni izlashi, o'z ustida doimiy ishlashga tayyor bo'ladi. Bu esa ichki resurslarning yuqori darajada safarbar etilishiga olib keladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Zamonaviy ta'lim bugungi kunda o'z ishining haqiqiy professional bo'lgan yorqin shaxslarga ehtiyoj sezmoqda. Shu munosabat bilan o'qituvchi imiji fenomeni va uni shakllantirishning asosiy shart-sharoitlarini o'rganish alohida ilmiy-tadqiqot qiziqishiga sabab bo'lmoqda. Nazarimizda, o'qituvchining ichki tarkibiy resurslarini tafakkur qilishi, irodaviy sifatlari, uning mehribonligi, bolalarga nisbatan samimiyligi, mas'uliyat, tashabbuskorlik, halollik va barqarorligi bilan xarakterlanadi. Chunki ular shunchaki tug'ma emas, balki kasbga bo'lgan ongli intilish va fidoyilik asosida rivojlanadi.

O'qituvchi qiyofasining tarbiyaviy qiymatini to'g'ri anglash yosh avlodning shaxs sifatida shakllanishiga nisbatan mas'uliyatli munosabatni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi, chunki ijobiy imij o'qituvchining kasbiy va shaxsiy o'sishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, hozirgi kunga kelib o'qituvchining imij kompetensiyasini shakllantirish muammosini qo'yish va hal qilish uchun zarur bo'lgan ma'lum bilimlar bazasi to'plangan ^[1]. Aytish joizki, boshlang'ich ta'limda bola hayotiga ilk ma'naviy, axloqiy, estetik, ijtimoiy mezonlar singdiriladi va ruhiy barqarorlikka ega, kasbini sevuvchi, o'zini bolalar taqdiri uchun mas'ul deb biluvchi o'qituvchini talab qiladi.

Ko'plab olimlarning tadqiqotlari natijasida pedagogik imidjologiya yo'nalishi shakllangan, unda o'qituvchi qiyofasi kasbiy faoliyatdagi muvaffaqiyat omili, atrof-dagilar bilan munosabatlarni shakllantirish vositasi sifatida qaraladi ^{[1],[3],[7],[8],[11]}.

Fikrimizcha, kasbiy-pedagogik yo'nalganlik o'qituvchilik faoliyatida chuqur ichki harakatlantiruvchi kuch, ma'naviy pozitsiya, ongli hayotiy yo'nalish sifatida shakllanib, shaxsiy fazilatlar rivojlanishini ta'minlaydi, psixik resurslarni safarbar qilishga yordam berib, o'qituvchini pedagogik yetakchiga aylantiradi. Shu sababli bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun bu yo'nalganlikni erta bosqichda shakllantirish va mustahkamlash kasbiy tayyorgarlikning eng muhim maqsadlaridan biridir.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, o'qituvchining ijobiy imidjini shakllantirishga quyidagi ijtimoiy-psixologik omillar ta'sir qilar ekan:

- o'qituvchining pragmatik va psixologik motivatsiyasi;
- individual uslubni shakllantirish bo'yicha harakatlarining yo'nalishini anglash;
- o'qituvchining shaxsiy imkoniyatlari;
- atrof-muhit omili;
- xulq-atvor modelini tanlash omili;
- faoliyat natijasi omili;
- o'qituvchining o'z-o'zini baholashi ^{[9],[10]}.

Demak, bo'lajak o'qituvchining bilimdonligi, muloqot madaniyati, mehribonligi, adolatlilik, tashabbuskorligi uning ijobiy imidjini shakllantirishga xizmat qilar ekan.

Bo'lajak o'qituvchi bolalar bilan, ota-onalar bilan, hamkasblar bilan muloqot qila olishi, ular bilan hamkorlik qila olishi kerak. U ota-onalarga farzandining rivojlanishi haqida muntazam ravishda ma'lumot berib turishi, ularning taklif va mulohazalarini inobatga olishi lozim. Hamkorlik o'qituvchiga bolalarning ta'lim-tarbiyasi jaryonida ota-onalarning faol ishtirokini ta'minlash, ularning o'zaro ishonchini mustahkamlash va bolalar uchun eng yaxshi sharoitlarni yaratishga yordam beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy muvaffaqiyati ko'p jihatdan uning shaxslilik xususiyatlariga bog'liqdir. Pedagogik faoliyatda empatiya, kommunikativlik, emotsional barqarorlik, pedagogik sezgirlik, mas'uliyatlilik, adolatlilik va kasbiy-pedagogik yo'nalganlik kabi sifatlar muhim

ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki o'quvchi shaxsining ma'naviy-axloqiy shakllanishiga ta'sir ko'rsatuvchi asosiy subyekt sifatida namoyon bo'ladi.

Shuningdek, bo'lajak pedagogning kasbiy tayyorgarligi uning ichki qadriyatlari, motivatsiyasi va o'z-o'zini rivojlantirish ehtiyoji bilan uzviy bog'liq ekanligi aniqlandi. Pedagogik faoliyat jarayonida refleksiya, o'zini anglash va o'z ustida ishlashga intilish kasbiy mahoratning shakllanishiga xizmat qiladi. Shu sababli pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarning nafaqat kasbiy bilimlarini, balki shaxsiy-kasbiy sifatlarini ham tizimli ravishda rivojlantirish zarur hisoblanadi.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida pedagogik kompetentlik bilan bir qatorda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni rivojlantirish, emotsional va kommunikativ tayyorgarlikni mustahkamlash zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Альбшлави М.М., Бурцева Е.В., Бурцев В.А. Экспериментальное исследование психофизиологического состояния квалифицированных тяжелоатлетов в подготовительном периоде годичного цикла спортивной подготовки // Наука и спорт: современные тенденции. - 2018. - Т. 21. - № 4 (21). - С. 60-66, [4, 7, 12, 20]
2. Асмолов, А. Г. Психология личности: принципы общепсихологического анализа : учебник / А. Г. Асмолов. - М. : Академия, 2002. - 416 с
3. Антипова А.М. Технология формирования имиджа учителя [Электронный ресурс]. - Фестиваль педагогических идей // Режим доступа: <http://festival.1september.ru/articles/419846/>
4. Ашмаров И. А. Влияние личностных качеств студентов в процессе обучения на результативность процесса профессионального становления и развития // Профессиональная ориентация. 2014. № 1. С. 13-31
5. Белов В. В., Щиглинская А. В. Профессионально важные качества представителей социально-экономических профессий: психологов и педагогов начального образования // Вестн. Ленингр. гос. ун-та им. А. С. Пушкина. 2019. № 4. С. 38-53
6. Булуева Ш. И., Кучмезов Р. А., Озиева Л. С. К вопросу о профессионально-личностных качествах студентов // Мир науки, культуры, образования. 2020. № 3 (82). С. 238-240. DOI: 10.24411/1991-5497-2020-00527
7. Бурцев В.А., Бурцева Е.В., Леженина С.В. Развитие мотивационного компонента спортивной культуры студентов в процессе спортивной деятельности // Теория и практика физической культуры. - 2019. - № 5. - С. 9
8. Бурцев В.А., Бурцева Е.В., Игошин В.Ю. Альтернативные подходы к формированию спортивной культуры личности на примере внедрения сингапурской системы обучения на уроках физической культуры в Республике Татарстан // Проблемы современного педагогического образования. - 2018. - № 59-3. - С. 133-136
9. Бурцев В.А., Бурцева Е.В., Русакова С.С. Экспериментальное исследование уровня развития информационного компонента спортивной культуры студентов в процессе учебно-познавательной физкультурно-спортивной деятельности // Современные проблемы науки и образования. - 2016. - № 4. - С. 186
10. Бурцев В.А., Бурцева Е.В., Норден А.П. Экспериментальное исследование уровня развития рефлексивного компонента спортивной культуры личности в процессе формирования ценностно-смысловых ориентаций студентов к самостоятельной организации спортивного стиля жизни // Современные проблемы науки и образования. - 2016. - № 5. - С. 253
11. Бурцева Е.В., Бурцев В.А., Чапурин М.Н., Мугаллимова Н.Н., Халиуллин Р.С., Мартынова А.С. Теоретическое обоснование экспериментальной методики обучения техническим элементам в волейболе при организации учебно-познавательной игровой деятельности студентов в процессе спортивно ориентированного физического воспитания // Проблемы современного педагогического образования. - 2017. - № 56-6. - С. 39-47
12. Булуева Ш. И., Кучмезов Р. А., Озиева Л. С. К вопросу о профессионально-личностных качествах студентов // Мир науки, культуры, образования. 2020. № 3 (82). С. 238-240. DOI: 10.24411/1991-5497-2020-00527
13. Бондаревская Е.В. Модернизация педагогического образования в инновационном пространстве федерального университета // Изв. Волгогр. гос. пед. ун-та. Серия "Педагогические науки". 2010. №7. С. 43-47
14. Выготский, Л.С. Психология развития как феномен культуры / Л. С. Выготский: избр. психологические тр.; под общ. ред. М.Г. Ярошевского; Моск. психолого-соц. ин-т. - М.: Ин-т практ. психологии; Воронеж: НПО МОДЭК, 1996. - (Психологи отечества: Избранные психол. тр.: в 70-ти т.). - 512с.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.